

06.03.2018

Eduskunta
Lakivaliokunta

HE 200/2017 vp

Sisäministeriön poliisiosaston asiantuntijalausunto hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Sisäministeriön poliisiosasto lausuu asiasta seuraavaa:

Esityksen tavoitteet ovat kannatettavia ja toteutuessaan niillä on poliisitoimeen positiivisia vaikutuksia.

**Kirjallinen menettely
(laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta
5 a luku 2 §)**

Kirjallisen menettelyn osalta ehdotetaan, että vastaajalle olisi annettava tiedoksi syyttäjän seuraamuskannanotto, joka sisältäisi rangaistuslajin ja rangaistuksen enimmäismäärän. Uudistuksen tarkoituksena on antaa lisätietoa vastaajalle, jotta tämä voi tehdä päätöksensä suostumuksen antamisesta. Nykymuotoisessa esitutkinnassa kirjallisen menettelyn prosessi on osa vakiintunutta käytäntöä. Poliisilaitostasolla kirjalliseen menettelyyn ohjattavissa juttumäärissä on kuitenkin varsin paljon vaihtelua.

Ehdotettu lisäys tulee edellyttämään poliisissa ja syyttäjän puolella jonkin verran koulutusta. Syyttäjän seuraamuskannanoton tiedoksianto tulee hioa johonkin jo olemassa olevaan prosessin kohtaan siten, ettei turhaan luoda ylimääräisiä työvaiheita.

**Syytetyn velvollisuus osallistua henkilökohtaisesti oikeudenkäyntiin
(laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta
8 luku 3,11 ja 12 §)**

Hallituksen esityksessä on lievennetty syytetyn velvollisuutta olla läsnä henkilökohtaisesti pääkäsittelyssä.

Syytetyn ehdoton velvollisuus osallistua rikosoikeudenkäyntiin on aiheuttanut ja aiheuttaa poliisille jonkin verran kiireellisiä henkilöetsintätehtäviä. Poliisitoiminnassa pyritään löytämään oikeudenkäyntiä välttelevät etsintäkuulutetut ja ottamaan heidät kiinni lain sallimissa rajoissa. Asiakokonaisuuteen liittyvät olennaisesti henkilön säilytys, kuljetus ja vartiointi.

Esityksessä tuomioistuimelle on kuitenkin jätetty harkintavalta läsnäolon osalta. Milloin tuomioistuin katsoo henkilökohtaisen läsnäolon tarpeelliseksi ja vastaavasti, jos häntä syytetään rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on yli kuusi vuotta vankeutta. Lisäksi on huomioitu alle 18 -vuotiaat erityisenä ryhmänä.

Vakavien rikosten osalta, joissa seuraamuksena voi olla välitön vangitseminen, tuomioistuimella tulee olla harkintavalta velvoittaa syytettyä osallistumaan henkilökohtaisesti oikeudenkäyntiin.

Sääntely muuttaa niin paljon nykykäytäntöä, että vaikutuksia poliisitoimeen on vaikea arvioida tässä vaiheessa tarkemmin.

06.03.2018

**Teknisen tiedonvälitystavan käyttäminen
(laki oikeudenkäynnistä rikosasiasoissa annetun lain muuttamisesta
8 luku 13 §)**

Videoyhteyksien käytön laajentamisella oikeusistuimissa olisi mahdollista saavuttaa poliisitoimessa merkittäviä kustannussäästöjä ja samalla vapauttaa resursseja peruspoliisityöhön. Tällä hetkellä vankikuljetukset ja vartioinnit sekä oikeudenkäynnin erilaiset turvaamistehtävät kuluttavat merkittävästi poliisin päivittäisvahvuuksia. Kaikki nämä ovat poissa kenttäpoliisien suorittamasta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvonnasta. Vasta käytäntö tulee näyttämään, miten uutta sääntelyä sovelletaan

Videoyhteyksien käyttö oikeusistuimeen tulee tapahtua viranomaisten tiloista ja heidän valvonnassaan, jolloin henkilöllisyyksien tarkistukset voidaan varmentaa ja yhteys on salattu. Samalla avustaja voisi osallistua päämiehensä kanssa samasta paikasta video-yhteyden välityksellä. Tällä varauksella voidaan varmistaa muun muassa, että epäiltyä ei mitenkään painostettu oikeudenkäynnin yhteydessä.

Todistajakuulemisilla videoyhteyksien kautta niin sanottujen pelkäävien todistajien kuuleminen voisi tapahtua vapaammin ja ilman mittavia turvajärjestelyjä. Samalla prosessissa säilyttäisiin lain vaatimukset eli vastapuolen kyselymahdollisuus. Menettelyä voidaan pitää myös uhridirektiivin hengen mukaisena ja videoyhteyden käytöllä voidaan parantaa uhrin turvallisuudentunnetta.

Sarjajuttujen ja niin sanottujen jengijuttujen oikeuskäsittelyjen yhteydessä sotkemisvaara pyritään poistamaan erilaisilla salissa toteutettavilla turvajärjestelyillä, joihin joudutaan uhraamaan huomattavasti poliisin resursseja. Videoyhteyksiä hyödyntämällä sotkemisvaaraa kyettäisiin merkittävästi vähentämään.

Pakkokeinoistuntojen toteuttamisella laajemminkin videoyhteyksiä hyväksi käyttämällä välttäisiin rikoksesta epäiltyjen henkilöiden kuljettamisista pitkien matkojen takaa. Esitutinnan alkuvaiheeseen olisi menettelyllä saatavissa selvää aikasäästöä. Oikeudessa käsiteltävät pakkokeinoin edellyttämät muutkin pakkokeinot tulisi voida käsitellä vastaavasti videoyhteyksien avulla. Poliisien erilaiset todistajakuulemiset pitäisi olosuhteiden mukaan vastaavalla tavalla saada toteutettua videoyhteyksien välityksellä.

Oikeusistuimissa aikataulut ovat suhteellisia, jolloin virkamiehet kuluttavat aikaansa odottamalla istuntosalien odotustiloissa. Videokuulemisien käyttö luo joustavuutta käsittelyyn ja aikataulumuutoksista ilmoittamalla kuultava henkilö on oikeaan aikaan videoyhteyksien päässä. Tekniikan kautta saatavat säästöt kertaantuvat usealla hallinnonalalla ja vielä koko valtakunnan tasolla, jolloin muutoksella on huomattavat vaikutukset.

Nykyteknologian ja kehityksen mahdollistaman videoyhteyksien hyödyntämistä osana oikeusistuinten toimintaa on pidettävä merkittävä uudistuksena. Tekniset valmiudet ovat olemassa, mutta sopivia tiloja ja teknisiä ratkaisuja joudutaan varmasti rakentamaan. Tällaisia tiloja kuitenkin tarvitaan, kun viranomaisverkko harvenee. Kansalaisten oikeusturvan saatavuus on turvattava.

Modernin yhteiskunnan toiminta perustuu tekniikkaan ja sen hyödyntämiseen. Teknisen tiedonvälityksen potentiaalia tulisi käyttää niin pitkälle kuin mahdollista. Voitaisiin myös harkita, että teknisen tiedonvälityksen käyttämistä koskeva sääntely olisi vieläkin velvoittavampaa.

06.03.2018

**Paikallapysymisvelvollisuus haasteen tiedoksiantoa varten
(esitutkintalaki 10 luku 2 §)**

Yhden kosketuksen periaatteella voidaan tehostaa rikosprosessia erityisesti silloin, kun epäilty on vaikeasti tavoitettava henkilö, kuten ulkomaalainen tai vailla vakinaista osoitetta oleva henkilö.

Hallituksen esityksessä on ehdotettu kuuden tunnin paikallaolovelvoitetta esitutinnan päättymisen jälkeen rikoksesta epäilylle henkilölle, jotta syyttäjä ehtii suorittamaan syyteharkinnan ja laatimaan syytteen sekä haasteen tiedoksiantamista varten. Jos epäilty ei vapaaehtoisesti noudattaisi määräystä, hänen poistumisensa voitaisiin estää. Nykymuotoisessa lainsäädännössä tällaista säädöstä ei ole olemassa. Esitutinnan päättymisen jälkeen poliisilla ei ole oikeutta omilla päätöksillään pitää tiloissaan henkilöä vastoin tämän tahtoa. Kyseistä kuuden tunnin aikaa on pidettävä varsin kohtuullisena.

Yhden kosketuksen periaatteen toimintamallin tulee toimia myös viikonloppuisin, jolloin prosessiekonomisesti sillä saavutetaan pitkällä aikavälillä todellista hyötyä. Toimintamalli aiheuttaa syyttäjille uudenlaisen tilanteen päivystyksen muodossa. Epäiltyjen säilytys, ruokailu ja tulkkien järjestäminen sekä työaikojen venyminen lisäävät jonkin verran poliisin kuluja. Prosessin hyödyt ovat kuitenkin menoja suuremmat.

Muuta

Oikeusministeriön työryhmä ei ole ottanut kantaa mahdollisten videoyhteyksien välityksellä saatujen nauhoitusten käyttöön ylemmissä oikeusasteissa. Nauhoituksen ovat teknisesti järjestettävissä, mutta niiden hyödyntämisen mahdollisuudet voivat ovat jäädä käyttämättä.

Todistajien nauhoitetut lausumat tulisi voida käyttää sellaisenaan ylemmissä oikeusasteissa. Mahdolliset lisäkysymykset tehtäisiin todistajalle vain täydentävinä nauhoitukseen liittyen ja tämä voisi vahvistaa lausumansa. Oikeusprosessien kestot rajoittavat todistajien muistamista, jolloin käräjä-oikeudessa annettua lausumaa ei usean vuoden jälkeen enää muista hovioikeudessa. Lisäksi on aina mahdollista, että joku asianosaisista menehtyy prosessin aikana. Videotallenteilla voisi olla merkitystä oikeusturvan kannalta.

Poliisitarkastaja

Juha Tuovinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö
06.03.2018 klo 12:15. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

06.03.2018

Jakelu

Eduskunnan lakivaliokunta

Tiedoksi

Kai Mykkänen
Esko Koskinen
Titta Andersson-Bohren
Jaana Lummi
Annamaija Vihervirta
Tiina Landström
Risto Lammi
oikeus@intermin.fi
Poliisiosaston virkaposti